

Μια νέα μορφή πνευματικού ολοκληρωτισμού

Β' ΜΕΡΟΣ

Λίγα λόγια για την Ομοιοπαθητική

Η ομοιοπαθητική, σύμφωνα με ειδικούς μελετητές, Χριστιανούς¹ αλλά και αθεϊστές ή σκεπτικιστές² βασίζεται

στην ομοιοπαθητική μαγεία

³

. Η βασική αρχή της είναι ότι τα όμοια θεραπεύουν τα όμοια. Ο ιδρυτής της ομοιοπαθητικής, ο Σαμουήλ Χάνεμανν, λέει ότι ανακάλυψε με διαλογισμό πως η «άριστη θεραπεία βρίσκεται στην αρχή: Για να θεραπεύεις ήπια, γρήγορα, βέβαια και μόνιμα, διάλεγε για κάθε περίπτωση αρρώστιας ένα φάρμακο, που μπορεί να προκαλέσει όμοια πάθηση (όμοιον πάθος) σαν αυτό που πρόκειται να θεραπεύσει»

⁴

!

Η ομοιοπαθητική πιστεύει στην ύπαρξη μιας «πνευματικής δύναμης» — που αποκαλείται και «ζωτική ενέργεια» ή «ζωτική αρχή» — η οποία δήθεν «ζωοποιεί όλα τα ζωντανά πλάσματα»⁵ και η οποία όταν διαταραχθεί οδηγεί στην ασθένεια⁶. Αυτό είναι «το μεταφυσικό δόγμα του βιταλισμού, ο οποίος πρεσβεύει ότι οι ζωντανοί οργανισμοί κατέχουν μια μη υλική εσωτερική δύναμη ή ενέργεια, που τους χαρίζει την ιδιότητα της ζωής»⁷. Η πίστη σε μια

τέτοια δύναμη ή ενέργεια που διαπερνά τα πάντα βρίσκεται βέβαια «στον πυρήνα του αποκρυφισμού»⁸.

Ο Χάνεμανν έλεγε ότι «οι παθήσεις των ανθρώπων δεν βασίζονται σε υλικό ερέθισμα, δηλαδή σε νοσογόνο ύλη, αλλά ότι είναι μόνο πνευματοειδείς (δυναμικές) διαταραχές της πνευματοειδούς δύναμης (της ζωτικής αρχής, της ζωτικής δύναμης) που ζωογονεί το σώμα του ανθρώπου»

⁹

. Ή πιο απλά, κατά το δάσκαλο της ομοιοπαθητικής Γεώργιο Βυθούλκα, «οι αιτίες των

ασθενειών δεν είναι υλικές, αλλά ενεργειακές»

10
. Αυτή η μη ανιχνεύσιμη επιστημονικά «ενέργεια» η οποία βέβαια καμιά σχέση δεν έχει με τον όρο

ενέργεια

της Φυσικής ή της Χημείας

11
, αυτή η «πνευματοειδής δύναμη», η γνωστή και ως «ζωτική ενέργεια, ζωτική δύναμη, συμπαντική ενέργεια, πράνα, αστρικό φως, οργόνη, βιοενέργεια...»

12
, «κουνταλί»

13
, «κι, τσι»

14
... αποτελεί τη βάση των περισσότερων εναλλακτικών «θεραπειών»

15
, οι οποίες θεωρούν ότι η υγεία καθορίζεται από τη ροή αυτής της ενέργειας

16
.

Μια άλλη βασική αρχή της ομοιοπαθητικής είναι και η *δυναμοποίηση*, εκείνη δηλαδή η διαδικασία που καθιστά μια ουσία ομοιοπαθητικό φάρμακο. Η δυναμοποίηση ορίζεται ως η διαδικασία «αραίωσης και κρούσης (δόνησης)

17
» της ουσίας. Αυτή η αραίωση επαναλαμβάνεται τόσες φορές ώστε συχνά να μην υπάρχει ούτε ίχνος της αρχικής ουσίας

18
. Ακούγεται απίστευτο αλλά κατά την ομοιοπαθητική «όσο περισσότερο αραιώνεται και δονείται μια ουσία, τόσο περισσότερο αυξάνεται η θεραπευτική της δράση, ακόμα και πέρα από το σημείο όπου κανένα πια μόριο της αρχικής ουσίας δεν υπάρχει»

19
! Δηλαδή «Εκτός κι αν οι νόμοι της χημείας λειτουργούν ανάποδα, τα περισσότερα ομοιοπαθητικά φάρμακα είναι πολύ αραιωμένα για να έχουν οποιοδήποτε αποτέλεσμα στη λειτουργία του οργανισμού»

20
. Τότε πώς θεραπεύουν; Μήπως το νερό έχει μνήμη και θυμάται τις ουσίες που διαλύθηκαν σ' αυτό; Έγινε —κυριολεκτώ— κι αυτή η απόπειρα εξήγησης της δράσεως του ομοιοπαθητικού φαρμάκου

21
! Κατά τους ομοιοπαθητικούς θεραπεύουν, γιατί «μόνο η ελάχιστη δόση μπορεί να περιέχει την καθαρή, φανερή, πνευματοειδή φαρμακευτική δύναμη και να επιδρά τόσο πολύ»

22
και γιατί με τη δυναμοποίηση «δυνάμεις κρυμμένες και αποκοιμισμένες... στα

ακατέργαστα φάρμακα αναπτύσσονται και ενεργοποιούνται σ' έναν απίστευτο βαθμό»

23

. Απροκάλυπτα γίνεται λόγος για «μαγική, ιαματική δύναμη των φαρμάκων που παρασκευάστηκαν (δυναμοποιήθηκαν) με την ομοιοπαθητική»

24

και για το ότι «το τρίψιμο της φαρμακευτικής ύλης και η δόνηση του διαλύματός της (δυναμοποίηση)... εκπνευματίζει την ύλη»

25

.

Όλα αυτά μας οδηγούν στα εξής δυο συμπεράσματα: α) με την απλή λογική σκεπτόμενοι, η ομοιοπαθητική μοιάζει να είναι τσαρλατανισμός, καθαρή απάτη· β) θεολογικά σκεπτόμενοι, αν ασχολούνται με πνευματικές δυνάμεις και δεν επικαλούνται τον ένα αληθινό Θεό, τότε τα πράγματα γίνονται επικίνδυνα. Όσον αφορά στο πρώτο συμπέρασμα ας προσέξουμε τα εξής. Ο καθηγητής Παθολογίας Αθανάσιος Αβραμίδης που έχει ασχοληθεί επισταμένως με το θέμα τονίζει ότι «είναι πολύ επικίνδυνο να θεραπεύεις πραγματικούς αρρώστους με φαρμακοδυναμικώς αδρανείς ουσίες»²⁶. Ο καθηγητής Πνευμονολογίας, Παναγιώτης Μπεχράκης δηλώνει: «Η θεσμοθετημένη αναρχία με τη χρήση των αποκαλούμενων φαρμάκων, χωρίς καμιά προηγούμενη έγκριση από τον ΕΟΦ, πρέπει να σταματήσει. Δεν είναι δυνατόν σκευάσματα να θεωρούνται αδρανή όσον αφορά την επικινδυνότητά τους και αποτελεσματικά όσον αφορά τις ευεργετικές επιδράσεις τους»

27

. Οι καθηγητές Αβραμίδης, Μπεχράκης και ο διδάκτωρ Ιατρικής Γεώργιος Ιεραπετριτάκης έχουν εκπονήσει έρευνα «5000 σελίδων για τις ανορθόδοξες θεραπευτικές μεθόδους (ΑΝΘΕΜ)»

28

, όπως τις χαρακτηρίζουν. Στα συμπεράσματά τους επισημαίνουν ότι «σε θεωρητικό επίπεδο όλες οι ΑΝΘΕΜ τείνουν στην επαναφορά μεθόδων προεπιστημονικής ιατρικής... Ο θεραπευτής στις διάφορες ΑΝΘΕΜ δεν έχει ρόλο ιατρού, με την επιστημονική έννοια του όρου, αλλά λειτουργεί ως ενδιάμεσος μεταξύ κάποιας ενεργειακής δύναμης και του αρρώστου»

29

. Η «Ομάδα Μελέτης Προβλημάτων Ιατρικής Ηθικής» από τη Θεσσαλονίκη επίσης διαπιστώνει την έλλειψη επιστημονικής βάσεως της ομοιοπαθητικής. Σχετικά μάλιστα με την πολύ βασική θεωρία της ομοιοπαθητικής, τη *θεωρία των μiasμάτων*

—το μiasma ορίζεται ως «ένα μπλοκάρισμα ή μια παραμόρφωση της φυσιολογικής ροής της ενέργειας»

30

που δεν μπορεί, κατά τους ομοιοπαθητικούς, να τροποποιηθεί και να βελτιωθεί με τίποτα στον κόσμο, εκτός από το ομοιοπαθητικό φάρμακο

31

— η προαναφερθείσα Ομάδα ιατρών παρατηρεί πως η θεώρηση ότι «τα χρόνια νοσήματα οφείλονται στην ύπαρξη των «miasmμάτων» (ψωρικού, σιφυλιδικού και συκωτικού ή

γονορροϊκού)

32

, τα οποία μεταδίδονται, πνευματικώ τω τρόπω, από γενεάς εις γενεάν όχι μόνο στερείται επιστημονικής βάσεως, αλλά επαναφέρει Μεσαιωνικές δοξασίες περί της αιτιο-παθογενείας των νόσων»

33

. Κατά τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών «η Ομοιοπαθητική δεν αποτελεί επιστήμη»

34

, ο δε Αμερικανικός Ιατρικός Σύλλογος από την ίδρυσή του ακόμα απαγόρευσε στα μέλη του την οποιαδήποτε σχέση με την ομοιοπαθητική

35

. Σήμερα, το Εθνικό Συμβούλιο Ενάντια σε Απάτες Υγείας (NCAHF) στην Αμερική καταβάλλει φιλότιμες προσπάθειες να πληροφορήσει υπεύθυνα τον κόσμο για την ψευδοεπιστημονικότητα, την αναποτελεσματικότητα ή και τους κινδύνους μεθόδων όπως η ομοιοπαθητική

36

, ο βελονισμός

37

, η φυσιοπαθητική (naturopathy) κ.ά.

Τώρα πώς κάποιιοι μιλούν για θεραπείες; Σύμφωνα με πολλούς μελετητές³⁸, οι «θεραπίες» μπορεί να οφείλονται σε: 1) λανθασμένη διάγνωση (η ασθένεια δεν υπήρξε ποτέ) 2) ύπαρξη αυτοϊώμενων, κυκλικών νοσημάτων 3) κάποια άλλη θεραπεία που χρησιμοποιήθηκε μαζί με την ομοιοπαθητική 4) το φαινόμενο του placebo ή εικονικού φαρμάκου.

Επιπλέον, οι Χριστιανοί έχει σημασία να προσέξουν τα ακόλουθα: Οι ομοιοπαθητικοί δυναμοποιούν (δηλαδή αραιώνουν και κρούουν) τα φάρμακά τους για να «μπορούν να φτάσουν μέχρι την απλή ουσία»³⁹, την οποία ταυτίζουν με την ουσία του «θεού»⁴⁰. «Κατά την Ομοιοπαθητική λοιπόν η δράση του φαρμάκου οφείλεται στις απόκρυφες θείες ιδιότητες της ύλης»

41

. Υπάρχει δηλαδή μια «επικρατούσα τάση πανθεισμού [που] τοποθετεί το Θεό παντού, σε κάθε άνθρωπο, σε κάθε ζώο, φυτό, λουλούδι, κύτταρο ακόμα και στο ομοιοπαθητικό φάρμακο»

42

. Ακόμα, οι ομοιοπαθητικοί μιλούν για τη «φαρμακολογία της "ψυχής" του ομοιοπαθητικού φαρμάκου

43

» και λένε ότι «το φάρμακο μόνο του γνωρίζει τον ασθενή, καλύτερα από το γιατρό, καλύτερα και από τον ίδιο τον ασθενή... Ούτε ο ασθενής ούτε ο γιατρός έχει τόση σοφία ή γνώση»

44

! Και απροκάλυπτα δηλώνουν ότι «η ομοιοπαθητική βοηθά ν' ανοίξουν τα ανώτερα πνευματικά κέντρα του ανθρώπου»

45

«για να εισρεύσει από εκεί η πνευματική και ουράνια ενέργεια»

46

.

Εν ολίγοις η ομοιοπαθητική εφαρμόζει τη «θεραπεία» της μέσω «πνευματικών ιδιοτήτων» του φαρμάκου της, το οποίο γίνεται θεός, και μέσω ελέγχου της «παγκόσμιας/συμπαντικής/πνευματικής ενέργειας». Όμως, η *συγκέντρωση ή η ενεργοποίηση πνευματικής ενέργειας και η χρησιμοποίησή της για την επίτευξη κάποιου στόχου αποτελεί χαρακτηριστικό της μαγείας.*

Δεν θα πρέπει όλα αυτά να μας προβληματίσουν; Γιατί όλη αυτή η εκτενής χρήση «απόκρυφου λεξιλογίου και ιδεών διαποτισμένων με ανατολικές φιλοσοφίες όπως ο Ινδουισμός»

47

; Τι δουλειά έχουν οι επαινετικές αναφορές στον διαλογισμό

48

και οι αναφορές για την δήθεν ύπαρξη «αιθερικού ή αστρικού σώματος ή βιοενέργειας»

49

σε κείμενα «Ιατρικής»; Και τι μπορεί να σημαίνει ότι ο εμπνευστής της ομοιοπαθητικής, ο Χάνεμανν, υπήρξε μεταξύ άλλων και οπαδός του μέντιουμ Εμμανουήλ Σουέντεμποργκ

50

;

Δυστυχώς, η ομοιοπαθητική, σύμφωνα με όσους την έχουν γνωρίσει ή μελετήσει βαθιά, είναι αναμφίβολα θεμελιωμένη στον αποκρυφισμό, θα μπορούσε μάλιστα να χαρακτηριστεί και ως *αποκρυφισμός που προσπαθεί να αποκτήσει επιστημονικό προσώπιο.* Ο μακαριστός π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος την είχε περιλάβει το 1995 στη σειρά των βιβλίων του για τον αποκρυφισμό

51

. Ο π. Κωνσταντίνος Στρατηγόπουλος έκανε, από το 1991, σειρά εκπομπών-έρευνας στο ραδιοφωνικό σταθμό της Εκκλησίας της Ελλάδος για την ομοιοπαθητική, το βελονισμό και λοιπές πρακτικές και κατέληξε το 1994 λέγοντας τα εξής: «Το μόνο που μπορεί να κάνει η Εκκλησία σε τέτοιες προβληματικές είναι να ζητήσει να μην υπάρχει σκοταδισμός στην επιστήμη... Η εντύπωσή μας μέχρι τώρα είναι, η προσωπική μας [εντύπωση], πως λέμε για την ώρα ένα μεγάλο όχι στην ομοιοπαθητική ιατρική»

52

. Για να συμπληρώσει το 1995, μετά από νεότερα στοιχεία που αποκαλύφθηκαν: «όχι στις περιττές θαυματολογίες και όχι στον αποκρυφισμό μεσ' στο χώρο της Ιατρικής»

53

. Η «Πρωτοβουλία Γονέων Βορείου Ελλάδος για την Προστασία του Ελληνορθόδοξου Πολιτισμού, της Οικογενείας και του Ατόμου» έθεσε σε κυκλοφορία το 1998 ένα πολύ τεκμηριωμένο βιβλίο που καταδεικνύει «το ασυμβίβαστο της Ομοιοπαθητικής με την Ορθόδοξη πίστη

54

. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή «δεν θα πρέπει να αποκλείσουμε και το δαιμονικό στοιχείο στις "θεραπείες"

55

, αφού η ομοιοπαθητική «ενώ δεν έχει καμιά επιστημονική βάση, έχει σαφέστα τη θεμελίωση στο χώρο του αποκρυφισμού και των ανατολικών θρησκειών»

56

. Επίσης, «είναι υπαρκτός ο κίνδυνος να δράσει η ομοιοπαθητική, όπως και οι υπόλοιπες "εναλλακτικές θεραπείες της Νέας Εποχής" ...ως γέφυρα που θα οδηγήσει ανύποπτους χριστιανούς στις ανατολικές θρησκείες, αμβλύνοντας σε πρώτη φάση, το ορθόδοξο αισθητήριο τους»

57

.

Αλλά και στο εξωτερικό ο ερευνητής Dr David Brown τονίζει ότι η εισροή της πνευματικής ενέργειας στην οποία στοχεύει η ομοιοπαθητική, όπως δηλώνουν κορυφίοι δάσκαλοι της⁵

8

, αποτελεί δαιμονική κατάσταση. Ο Dr David Brown καταλήγει πως παρά τη συγκάλυψη της αποκρυφιστικής διάστασης «Οι πρακτικές της ομοιοπαθητικής μπορούν και πράγματι ανοίγουν την πόρτα του μυαλού σε δαιμονικές επιρροές»

59

. Στο ίδιο συμπέρασμα φτάνει και ένας άλλος ερευνητής, ο Χριστιανός γιατρός H.J.Borr, ο οποίος χαρακτηρίζει την ομοιοπαθητική επικίνδυνη και επισημαίνει ότι «η επίδραση του αποκρυφισμού στην ομοιοπαθητική μεταδίδεται στον άνθρωπο, οδηγώντας τον συνειδητά ή ασυνειδητά σε δαιμονική επήρεια»

60

— λέει μάλιστα ενδεικτικά ότι «συναντούμε συχνά νευρική κατάθλιψη σε οικογένειες που χρησιμοποιούν ομοιοπαθητικές θεραπείες»

61

. Στο ίδιο συμπέρασμα φαίνεται ότι είχε φτάσει, χωρίς να χρειαστεί μάλλον να μελετήσει τα ομοιοπαθητικά συγγράμματα, και ο γέροντας Παΐσιος, ο οποίος χαρακτήριζε τα ομοιοπαθητικά φάρμακα ως «δαιμονικό υποκατάστατο του αγιασμού». Αλλά και ο γέροντας Πορφύριος «δεχόταν μόνο την κλασική Ιατρική»

63

και απέτρεπε τα πνευματικά του παιδιά τόσο από την ομοιοπαθητική

64

, όσο και από τον βελονισμό, χαρακτηρίζοντάς τα «δαιμονικά πράγματα»

65

.

Παραπομπές

1. http://www.despatch.cth.com/au/Despatch/vol191_homoeopathy.html
2. Carroll R.T., The Skeptic s Dictionary, Wiley, 2003, σελ 162.
3. Frazer J. G., The Illustrated Golden Bough, Simon & Schuster, 1996.
4. Χάνεμανν Σαμουήλ, ΟΡΓΑΝΟΝ της Θεραπευτικής Τέχνης, Πύρινος Κόσμος, 1989, σελ.50.
5. Dr winer michael, Το Πλήρες Βιβλίο της Ομοιοπαθητικής, Διόπτρα, 1992, σελ. 55, 378.
6. ένθ' ανωτ.
7. Carroll R. T., ένθ' ανωτ., σελ.402.
8. http://cana.userworld.com/cana_occultTerms.html
9. Χάνεμανν Σαμουήλ, ένθ' ανωτ., σελ.15.
10. Βυθούλκα Γεωργίου, Η Νέα Διάσταση στην Ιατρική, Αδάμ, 1994, σελ. 120.

11. Carroll R. T., ενθ' ανωτ., σελ. 73, 74.

12. Βυθούλκα Γεωργίου, Η Νέα Διάσταση στην Ιατρική, ενθ' ανωτ., σελ. 87.

13. Dr winer michael, ενθ' ανωτ., σελ. 56.

14. Διαμαντίδη Σπύρου, Ομοιοπαθητική Ιατρική, Εστία, 1986, σελ. 129.

15. όπως επίσης και των πολεμικών τεχνών

16. Carroll R. T., ενθ' ανωτ., σελ. 402-403.

17. Διαμαντίδη Σπύρου, ενθ' ανωτ., σελ. 52.

18. Dr winer michael, ενθ' ανωτ., σελ. 83 ... Αβραμίδη Αθανασίου, Ανορθόδοξες Θεραπευτικές Μέθοδοι της «Νέας Εποχής», Φωτοδότες, 1998, σελ. 32.

19. Βυθούλκα Γεωργίου, Η Επιστήμη της Ομοιοπαθητικής, Έκδ. Κέντρου Ομοιοπαθητικής Ιατρικής, 1990 σελ. 114.

20. Carroll R. T., ενθ' ανωτ., σελ. 162.

21. <http://www.bbc.co.uk/science/horizon/2002/homeopathy.shtml>

22. Χάνεμανν, Σαμουήλ, ένθ' ανωτ., σελ.89.

23. Βυθούλκα Γ., Ομοιοπαθητική Η Ιατρική του μέλλοντος, Έκδ. Κέντρου Ομοιοπαθητικής Ιατρικής, 1985, σελ.16.

24. Χάνεμανν, Σαμουήλ, ένθ' ανωτ., σελ. 277-278

25. Χάνεμανν, Σαμουήλ, ένθ' ανωτ., σελ.278.

26. Αβραμίδη Αθανασίου, ένθ' ανωτ., σελ. 25.

27. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 25/5/03

28. ένθ' ανωτ.

29. ένθ' ανωτ.

30. Dr winer michael, ένθ' ανωτ., σελ. 59.

31. Διαμαντίδη Σπύρου, ένθ' ανωτ., σελ.127.

32. που δεν έχουν σχέση με τις αντίστοιχες ασθένειες της κλασικής Ιατρικής.

33. Έγγραφο της «Ομάδος Μελέτης Προβλημάτων Ιατρικής Ηθικής» από την Θεσσαλονίκη,

με ημερομηνία 1-7-97.

34. Έγγραφο του ΙΣΑ προς όλα τα ΜΜΕ με ημερομηνία 21/11/96.

35. Dr winer michael, ένθ' ανωτ., σελ. 325-326.

36. [http:// www. ncahf. org/ pp/ homeop. html](http://www.ncahf.org/pp/homeop.html)

37. [http:// www. ncahf. org/ pp/ acu. html](http://www.ncahf.org/pp/acu.html)

38. Carroll, ένθ' ανωτ., σελ. 163, N CHA F, Επιτροπή Μελέτης του Ιατρικού Συλλόγου Αθηνών.

39. Kent, J. T., Διαλέξεις πάνω στη Φιλοσοφία της Ομοιοπαθητικής, Έκδ. Ιατρ. Κέντρου Ομοιοπαθ. Κύπρου, σελ. 68.

40. ένθ' ανωτ., σελ. 59-68.

41. Η Ομοιοπαθητική ασυμβίβαστη με την Ορθόδοξη πίστη, Πρωτοβουλία Γονέων Βορείου Ελλάδος, 1998, σελ. 14.

42. [http:// logosresourcepages. org/ homeopat. html](http://logosresourcepages.org/homeopat.html)

43. Βυθούλκα Γεωργίου, Η Επιστήμη της Ομοιοπαθητικής, ένθ' ανωτ., σελ. 7.

44. <http://logosresourcepages.org/homeopat.html>

45. Βυθούλκα Γεωργίου, Ομοιοπαθητική Η Ιατρική του Μέλλοντος, ένθ' ανωτ., σελ. 70.

46. Dr winer michael, ένθ' ανωτ., σελ. 349

47. <http://logosresourcepages.org/homeopat.html>

48. Βυθούλκα Γεωργίου, Η Νέα Διάσταση στην Ιατρική, ένθ' ανωτ., σελ.101-102, 156 κ.ά.

49. Βυθούλκα Γεωργίου, Η Νέα Διάσταση στην Ιατρική, ένθ' ανωτ., σελ. 101.

50. <http://logosresourcepages.org/na-med.html>

51. + Αλεβιζοπούλου Αντωνίου, Ο Αποκρυφισμός στο Φως της Ορθοδοξίας, τεύχος Γ', Αθήνα 1995, σελ. 77-80.

52. 89,4 εκπομπή της 27/11/1994.

53. 89,4 εκπομπή της 14/5/1995.

54. Η Ομοιοπαθητική ασυμβίβαστη με την Ορθόδοξη πίστη, Πρωτοβουλία Γονέων Βορείου Ελλάδος, 1998.

55. ένθ' ανωτ., σελ. 24.

56. ένθ' ανωτ., σελ. 26.

57. ένθ' ανωτ., σελ. 26.

58. Dr winer michael, ένθ. ανωτ., σελ. 349 & Βυθούλκα Γ., Ομοιοπαθητική Η Ιατρική του μέλλοντος, ένθ' ανωτ., σελ. 22

59. <http://logosresourcepages.org/na-med.html>

60. <http://logosresourcepages.org/homeopat.html>

61. <http://logosresourcepages.org/homeopat.html>

62. Αβραμίδη Αθανασίου, ένθ' ανωτ., σελ. 83.

63. ένθ' ανωτ., σελ. 83.

64. Σύμφωνα με τον π. Αρτέμιο Γρηγοριάτη, ένθ' ανωτ.,σελ. 83.

65. Ιατρός που ασκούσε, πριν μπει στην Εκκλησία, τον βελονισμό συμβουλευθήκε τον γέροντα Πορφύριο, ο οποίος της το απαγόρευσε ρητώς, λέγοντάς της «αυτά είναι δαιμονικά πράγματα και να τ' αφήσεις αυτά που ξέρεις». Αυτά δήλωσε η ίδια στην εκπομπή «Ράδιο-παράγκα», στις 22-10-2000.

Της Ελένης Ανδρουλάκη, Καθηγήτριας

http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/religions/alternative_therapeutical_methods_androylakh.htm